

De verborgen impact.

In het boek met deze titel van Babette Porcelijn* wordt uitgebreid stilgestaan bij nadelen van onze manier van leven en omgaan met spullen. Nadelen van het winnen van grondstoffen en materialen elders op de wereld worden door haar duidelijk uitgelegd waarbij steeds de vraag wordt gesteld waarom we die nadelen elders niet willen zien en waarom wij ze niet laten meetellen in ons gedrag en beleid.

Van de velen onderwerpen die er sprake komen hebben we er drie uitgekozen omdat ze de verborgen impact goed illustreren .

Allereerst de laptop. Voor het maken van de laptop is een aantal bijzondere aardmetalen (zeldzame aarden of lanthaniden genoemd) waaronder ook goud. Bij de winning van gouderts , vooral door de open mijnbouw en het vrijmaken van het goud, wordt veel schade toegebracht aan de aarde. Deze schade zien we niet en wordt ook niet doorberekend in de prijs van de laptop. Uit 10.000 kilo erts wordt 50 gram goud gehaald genoeg voor 64 laptops. Na gebruik worden de laptops weggegooid in plaats van verzameld voor hergebruik van de daarin verwerkte materialen o.a. het goud. Dat is jammer en nadelig voor de grondstoffen want 10.000 kilo laptops (4500 stuks) leveren 3500 gram goud op genoeg voor de fabricage van weer 4500 laptops . Hierdoor wordt voorkomen dat er weer zeer veel erts moet worden gedolven met alle bijbehorende schade van dien. Bij een circulaire economie zou dit hergebruik gewoon zijn maar in onze wegwerpmaatschappij is dat helaas nog niet zo. Willen wij naar een duurzaam omgaan met de aarde gaan dan zullen we die omschakeling wel moeten gaan maken. Naast de laptop gelden vergelijkbare zaken ook voor de mobiele telefoon , de iPhone en alle producten die daarop lijken. In al die apparatuur zitten bijzondere aardmetalen waar bij de winning veel voor ons onzichtbare schade aan de aarde wordt toegebracht. Als die schade in rekening zou worden gebracht van een apparaat dat we kopen dan worden mobiele telefoons en laptops voor veel mensen onbetaalbaar.

Vervolgens wordt ons eetgedrag onder de loep genomen waarbij twee zaken opvallen.

1. Het feit dat over het algemeen in het westen - en nu ook elders op de wereld – veel vlees wordt gegeten. Het eten van rundvlees is daarbij het meest opvallend omdat dit veel schade berokkend aan ons leefmilieu. Voor de productie van voedsel voor het vee - waarbij elders in de wereld worden veel kunstmest en bestrijdingsmiddelen hetgeen dus voor ons in Nederland onzichtbaar is. Daarnaast speelt ook mee dat runderen in hun darmstelsel heel veel methaan (broeikasgas) produceren dat via het boeren en winden laten in de lucht komt hetgeen een zeer sterk effect heeft op het opwarmen van de aarde. Voor elke kilo vlees is ongeveer 10-20 kilo veevoer, graan dan wel peulvruchten, nodig . Van die hoeveelheid planten kunnen veel meer mensen leven dan van die ene kilo vlees.

2. Het feit dat in het westen het hele jaar door allerlei groenten en fruit beschikbaar zijn. Dit houdt in dat er steeds veel aangevoerd moet worden van elders. Bv: aardbeien en sperziebonen komen in de winter uit Afrika en de productie daarvan gaat ten koste van de productie van voedsel voor de lokale bevolking en het zou daarom beter zijn als wij in het westen ons dat zouden realiseren. De verborgen impact van onze eetgewoonten is dat er elders op de wereld schade wordt toegebracht aan het ecosysteem en zelfs het leefklimaat van de daar wonende medemensen. Vandaar het pleidooi van de schrijfster om hier in eigen land meer groente en fruit van het seizoen te nuttigen. Dat scheelt veel transport, maakt het mogelijk voedsel uit de regio te consumeren (goed voor de plaatselijke economie) en voorkomt dat er buiten ons gezichtsveld, in het verborgene, nadelige effecten zijn van onze manier van consumeren.

Tot slot als derde voorbeeld de elektrische auto. Deze auto produceert bij gebruik veel minder schadelijke stoffen dan de benzine-of dieselauto hetgeen wellicht de reden is waarom men daar erg

enthousiast over is. Maar is dat terecht? Bij de productie van de elektrische auto en dan met name de batterij/accu voor deze auto worden veel niet algemeen voorkomende grondstoffen gebruikt. De winning van die grondstoffen levert schade aan de aarde op, schade die we niet zien. Ook staat het hergebruik van deze accu's nog in de kinderschoenen zodat elke accu als het ware vanuit nieuw gedolven grondstoffen moet worden opgebouwd. Bovendien is de stroom die nodig is voor het opladen van deze accu's niet altijd even schoon voor het milieu, zeker als de productie ervan in de (bruin)kolen centrales plaatsvindt waar veel CO² vrijkomt. Dat gebeurt buiten ons gezichtsveld, we staan er te weinig of niet bij stil en realiseren ons daarom niet dat het voor de aarde als geheel zeer milieubelastend is en zeker niet duurzaam .

Kortom: veel nadelen van onze manier van leven zijn voor de burger niet zichtbaar. Dit boek geeft daar een beeld van en laat zich per hoofdstuk makkelijk lezen. Het is te compact geschreven om het in een keer uit te lezen. Het zal gezien de duidelijke informatie over de schade die winning van grondstoffen berokkent en de problemen die ontstaan door het zomaar dumpen van een afgedankt product, voor veel mensen duidelijk maken wat de verborgen impact van veel zaken is en hoe die, deels, kan worden voorkomen door afval als grondstof te zien en goed gescheiden in te zamelen. Dankzij de vele praktische tips kan het een aansporing zijn om -met het oog op de toekomst van de aarde en de leefbaarheid van onze planeet voor de na ons levende generaties o.a. kinderen en kleinkinderen - een andere weg in te slaan wat betreft leef- en eetgewoontes. Het gebruik van de fiets, stadslandbouw, eten met de seizoenen liggen als relatief makkelijk op te pakken tips voor het grijpen.

* Uitgeverij Think big act now, 2016

Erik Notenboom